

KARA FATMA

(*Fatma Seher*)

Yazan: Prof. Dr. RECEP AKDUR
Başkent Üni. Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı AD Bşk.

Kurtuluş Savaşı, yalnızca düşmana değil, yoksulluk ve yoksunluğa karşı da kazanılmış bir zaferdir. Bu nedenle hem kahramanlık hem de fedakârlık örnekleri ile doludur. Bunlar arasında; Onbaşı Halide Edip Adivar, Üsteğmen Fatma Seher (*Kara Fatma*), Çavuş Halime Kocabıyık, Onbaşı Nezahat Baysel, Gördesli Makbule, Şerife Bacı, Emine Ayşe Aliye (*Çete Ayşe*), Tayyar Rahmiye gibi yüzlerce kadın da vardır. Ne yazık ki, bunların kahramanlıklarını ayrıntılı bir biçimde yazan /anlatan kaynaklar yok. »

Kurtuluş Savaşı
Kahramanı
Kara Fatma'nın
Ölümünün
54.
Yıl Dönümü

Bırakın kahramanlıkları hakkındaki ayrıntılı bilgiyi, birkaçı hariç, çoğunun yaşam öyküleri bile tam olarak bilinmemektedir.

Bu fedakâr kahramanlardan biri, Gazi Milis Üsteğmen Fatma Seher'dir. Balkan Savaşları'ndan başlayarak, 1. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nda birçok cephede savaşmış, büyük yararlılıklar göstermiş ve İstiklâl Madalyası sahibi olmuş olan Fatma Seher Erden, 2 Temmuz 1955'de vefat ederek aramızdan ayrılmıştır.

Kara Fatma, Atatürkçü, yurtsever, mücahit gibi nitelermelerin yanında, Türk Jaenne Darc'ı olarak da adlandırılan kahramanlarımızdan biri. Her yönüyle çağdaş Türk kadınının

bir temsilcisi. Mülakatlarından birinde gazetecinin, *"Hayatın her alanında bir erkek gibi davranabiliyor musunuz?"* diye sorması üzerine; ... *"Bundan sonra erkek kadın yok hep beraber çalışacağız. Kadın peçesiz ve yüzü açık gezmekle iffetini kaybetmez. Memleket bizden öyle çok vazifeler istiyor ki; bunlar arasında peçe ve çarşafı düşünecek halde değiliz."* diye yanıt vermiştir.

Hakkında çok şey söylenip yazılmış. Ancak kesinleştirilmiş ve kayıtlara geçirilmiş bir yaşam öyküsü bile yok. Birçok kaynaқта

Erzurumlu olduğu bildirilen Kara Fatma'nın, doğum yılı dahi kesin olarak bilinmiyor. Bazı kaynaklar 1877 diğer bazıları ise 1888 doğumlu olduğunu yazıyor.

Savaşlara ilk olarak Balkan ve Kafkas cephesinde subay olan eşi ile birlikte katıldığını yazan kaynaklar var ise de yaşamının bu dönemi hakkındaki bilgiler belirsiz. Bunun en önemli nedeni; milis olduğu için kendisine ve müfrezesine ait bilgilerin askeri kayıt ve belgelere

yeterince geçirilmemiş olması. Ayrıca Millî Mücadelede yararlılık gösteren kadın kahramanların birçoğunun "Kara Fatma" olarak anılması/ adlandırılması bu belirsizliği ve karıştırmayı arttıran diğer bir etken.

Hakkındaki en önemli bilgi kaynağı; o zamanın gazetelerine verdiği demeçleri. Bunlardan birinde eşinin, Sarıkamış Harekâtı (22 Aralık 1914-04 Ocak 1915) sırasında Şehit düştüğünü söylemiştir.

Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan (30 Ekim 1918) sonra önce İstanbul'a daha sonra oradan Bolu ve Ankara üzerinden Sivas'a giderek, Kongre (4-11 Eylül 1919) nedeniyle Sivas'ta bulunan Mustafa Kemal ile görüşmüş ve ondan görev talep etmiştir. Mustafa Kemal, görev talimatı ve bizzat yazdığı el

Kara Fatma:

"Bundan sonra erkek kadın yok hep beraber çalışacağız. Kadın peçesiz ve yüzü açık gezmekle iffetini kaybetmez."

yazması belgeyi verirken ona, Kara Fatma diye hitap etmiş ve sonradan bu lâkap kendisinin de benimseyip kullandığı bir isim olarak kalmıştır.

Mustafa Kemal'den görev talimatını aldıktan sonra İstanbul'a gitmiş ve topladığı küçük bir milis grubu ile İzmit'e geçmiştir. Orada da milis toplamaya devam ederek, müfrezesindeki milis sayısını 100 kişiye çıkarmıştır.

Bir süre sonra İngilizler bölgeyi Yunanlara bırakmış. Kara Fatma, milislere silah ve mühimmat toplarken Yunan askerlerince yakalanarak esir düşmüş ve ağır şiddete maruz kalmıştır. Bir süre esir kaldıktan sonra kaçarak kurtulmayı başarmış ve tekrar müfrezesinin başına geçmiştir.

Başarılarının artması ve köylülerin güvenini kazanmasından sonra emrindeki milislerin sayısı 43'ü kadın 700'ü erkek olmak üzere yaklaşık 750 dolayına çıkmıştır. Bolu'dan İzmit'e kadar olan bölgede görev yapmış ve büyük yararlılıklar göstermiştir. Bölgenin kurtuluşundan sonra Birinci İnönü, İkinci İnönü, Sakarya savaşı ve Büyük Taarruz'da da görevlendirilmiştir. Bu savaşlar sırasında defalarca yaralanarak gazi olmuş ve tedavisinden hemen sonra birliğinin başına geçerek savaşımaya devam etmiştir.

Sakarya Savaşı (22 Ağustos -13 Eylül 1921) ile Büyük Taarruz (26 Ağustos-9 Eylül 1922) arasında halkın moralini yükseltmek amacıyla, babaları şehit olan yetimler için Ankara'da Çiçek Bayramı adında bir bayram düzenlenmiştir. Bu bayrama Kara Fatma da davet edilir. Bu vesile ile Atatürk'le aynı ortamlarda bulunur. Atatürk'ten büyük bir

Kara Fatma silah arkadaşlarıyla birlikte

iltifat görür. Atatürk onu yerli ve yabancı konuklarına İzmit Karargâh Tahkim Komutanı olarak takdim eder. Bayram kapsamında bir atış yarışması yapılır. Birinci olan Kara Fatma'ya bizzat Atatürk tarafından hediyeler ve teğmen rütbesi verilir. Başka bir anlatımla Kara Fatma, İstiklal Savaşı'na katılan kadın

kahramanlarımız arasında, subaylık statüsüne yükseltilmiş olan tek kadındır. Ankara'dan sonra Trabzon üzerinden Erzurum'a geçerek iznini orada kullanır ve Büyük Taarruz için tekrar müfrezesinin başına döner. Afyon dolayında görevlendirilir.

I. Dünya Savaşı'nda Kafkas Cephesi'nde savaşan Kara Fatma, eşinin Sarıkamış'ta şehit olması sonucu memleketi Erzurum'a dönmüştür.

Afyon Sürmeli köyü yakınlarında Yunan birliklerine yaptığı saldırılardan birinde Yunanların attığı kementle yakalanarak ikinci kez esir düşer. Şiddete maruz bırakılarak kendisinden bilgi almaya çalışılır ise de sır vermez. Yunan orduları baş komutanı General Trikopis'in karşısına çıkarılır. General Trikopis, gözünde canlandırdığı devasa Kara Fatma beklentisi ile karşısında duran ufak tefek ve zayıf kadını bağdaştıramaz ve hayretler içinde; *"Kara Fatma sen misin?"* diye birkaç kez sorar. Bunun üzerine; *"Anadolu'daki Kara Fatmaların en*

güçlüsü benim." diye cevap verir. Kendisini muhafaza eden askerlerce yerlerde sürüklenerek susturulur.

Bir fırsatını bulur, kaçarak esaretten kurtulur ve tekrar Afyon Sürmeli Köy civarındaki müfrezesinin başına geçer. Burada gösterdiği başarılar sonunda üsteğmenliğe terfi

etmiştir ki; bu rütbe Kurtuluş Savaşı'nda kadın kahramanlarımız tarafından kazanılan en yüksek rütbelerden biridir.

Bursa Yunan işgalinden kurtarıldıktan (11 Eylül 1922) sonra, Gazi Fatma Seher Hanım savaştaki görevini onurla tamamlayarak, Milis Üsteğmen rütbesiyle terhis/emekli olur. Üstün cesareti ve başarı-

ları nedeniyle İstiklal Madalyası verilerek; savaştaki silahı kendisine armağan edilir.

Kurtuluş Savaşı Kahramanlarından birçoğu yalnızca savaş süresince yoksunluk ve yoksulluk içinde savaşmamış; zaferden sonra da çok alçakgönüllü bir hayat sürdürmüştür. Dr. Hikmet Boran, Dr. Refik Saydam, Dr. Reşit Galip bunlardan bazıları. Kara Fatma'da, savaşın sonra kendine bağlanan üsteğmen maaşını *"Ben vatanımı çıkar için savunmadım"* diyerek savaşta yaralandığında yaralarını sa-

ran Kızılay'a bağışlamıştır. Bu nedenle de daha sonraki yıllarında alçakgönüllü bir yaşam sürmesinin ötesinde, zaruret içinde yaşamış ve son günlerini Darülaceze'de geçirmiştir.

İstanbul Şişli'deki Darülaceze'de yaşarken 02 Temmuz 1955'de vefat etmiş ve Kasımpaşa'daki Kulaksız mezarlığında top-rağa verilmiştir. Daha sonra bir yol inşaatı nedeniyle, bulunduğu yerden kaldırılan Kara Fatma'nın kabri meçhul hale gelmiştir. Bu vefasızlığı kısmen gidermek için, Kızılay 2014 yılında Kasımpaşa'daki Kulaksız Mezarlığı'nda

Fatma Seher yaşamının son yıllarında göğsünde taşıdığı İstiklal Madalyası ile

onun adına temsili bir anıt-mezar yaptırmıştır. İçinde bulunduğumuz Temmuz 2019 onun ölümünün 54. yıldönümüdür. Minnet ve saygıyla anıyoruz. Işıklar içinde uyusun. Yaraşır bir törenle, anılarak, gelecek nesillere örnek gösterilmeyi misliyle hak eden bir kahraman olmasına karşın, bunun yapıldığını ve Kara Fatma ve benzeri kahramanlarımızı yeterince vefa gösterildiğini söyleme şansına sahip değiliz. •

Kasımpaşa Kulaksız Mezarlığındaki Kara Fatma anıt mezarı

Kaynakça:

- Çelik E.T.: Milli Mücadelede İzmit'te Türk Jaenne Darc Fatma Seher Hanım <http://www.kocaelitarih-sempozyumu.com/bildiriler3/68.pdf> (Erişim 20 mayıs 2019)
- Kalıpçı İ.: Bursa'nın Kurtuluşuna İmza Atmış Bir Mücahit Kadınıımız Kara Fatma (Fatma Seher) Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt: XIV, Sayı 42, Kasım 1998, Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. Yılı Özel Sayısı sayfa:1201-1212
- Sarıçoban G.: Milli Mücadelede Anadolu Kadını, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Aralık 2017 21(4)1331-46